

JAN NOWAK JEZIORAŃSKI

2000

Jan Nowak Jeziorański (1913–2005) – legendarny kurier z Warszawy, dyrektor polskiej sekcji Radia Wolna Europa, nieustraszony rzecznik polskich interesów w Waszyngtonie. Człowiek prawy i wielki patriota.

Urodził się jako Zdzisław Antoni Jeziorański w Warszawie. Na Uniwersytecie Poznańskim uzyskał tytuł magistra ekonomii. Przygotowanie rozprawy doktorskiej na temat „Cykl koniunktury gospodarczej w Polsce 1929–1936” przerwał wybuch II wojny światowej. Brał udział w kampanii wrześniowej. Dostał się do niewoli niemieckiej. Zbiegł, przedostał się do Warszawy i włączył się w działalność konspiracyjną. Od marca 1941 r. uczestniczył w pracach wojskowych struktur Związku Walki Zbrojnej. Na początku 1943 r. zaproponował dowództwu Armii Krajowej nowy szlak kurierski między Warszawą a Londynem (przez Szwecję). Propozycja została przyjęta, a trasa przetestowana przez niego w 1943 r. z dokumentami wystawionymi na Jana Nowaka. Wtedy rozstał się z rodzinnym nazwiskiem.

W grudniu 1943 r. złożył w Londynie raporty o sytuacji w okupowanej Polsce i nawiązał liczne kontakty z brytyjskim światem politycznym. Do Polski wrócił w lipcu 1944 r. Uczestniczył w powstaniu warszawskim. W grudniu 1944 r. przedostał się do Londynu. Po wojnie pracował w BBC, w latach 1951–1975 był szefem Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium. Walczył z cenzurą i monopolem informacyjnym władz PRL, demaskował zbrodnie stalinizmu, był stałym, krytycznym komentatorem wydarzeń w kraju.

Jan Nowak Jeziorański prowadził energiczne starania o uznanie przez Zachód polskiej granicy zachodniej na Odrze i Nysie Łużyckiej. Ukoronowaniem jego wieloletnich wysiłków było uzależnienie zawarcia traktatu zjednoczeniowego Niemiec od uznania przez nich granicy Polski na zachodzie za ostateczną. Po przejściu na emeryturę osiedlił się w USA. Zaangażował się w prace Kongresu Polonii Amerykańskiej. Od 1979 r. był konsultantem rządu amerykańskiego do spraw Polski i Europy Wschodniej. Należał do czołowych rzeczników wejścia Polski do NATO. Przybył do Polski w 1989 r., po 45 latach nieobecności, stając się nieformalnym łącznikiem pomiędzy polskim a amerykańskim światem politycznym. W sposób szczególny związany był z Wrocławiem. Został członkiem Rady Kuratorów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. W 1998 r. przekazał Ossolineum własne archiwum. W 1999 r. Uniwersytet Wrocławski nadał mu tytuł doktora *honoris causa*. Był inicjatorem powołania we Wrocławiu Kolegium Europy Wschodniej.

W 1944 r. został przez generała Sosnkowskiego odznaczony orderem *Virtuti Militari*. W 1994 r. otrzymał Order Orła Białego od Prezydenta Rzeczypospolitej, a w 1996 r. najwyższe cywilne odznaczenie amerykańskie – Medal Wolności.